

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta

Asia: HE 110/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain 5 §:n ja perhehoitolain 12 §:n muuttamisesta

Omaishoitajaliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle. Muutos omaishoitolaissa olisi alimman palkkion korottaminen.

Omaishoitajaliitto kannattaa omaishoitajien alimman palkkion korottamista, mutta pitää palkkiotasoa riittämättömänä erityisesti silloin, kun omaishoitaja vähentää merkittävästi tai joutuu luopumaan kokonaan ansiotyöstään sitovan hoivatehtävänsä vuoksi.

Esityksen mukaan alin palkkio nousisi 472,15 eurosta 530 euroon vuoden 2026 alusta. Lakimuutoksen korotettava vaikutus on 46 euroa. Ylin palkkio raskaan siirtymävaiheen ajalta on vähintään 944,31 euroa vuonna 2025. Tämä palkkio nousisi indeksin verran 968 euroon.

1. Seurantamekanismi lisärahoituksen kohdentumisesta omaishoittoon

Omaishoitajaliitto haluaa tuoda esiin, että valtion budjettiin vuodelle 2026 varattu, hyvinvointialueille kohdennettava 15 miljoonan euron lisärahoitus alimman palkkion korottamiseksi ei välttämättä johda omaishoidon parempiin resursseihin kaikilla hyvinvointialuilla ja Helsingin kaupungissa, koska valtionavustusta ei voi korvamerkitä.

Lisärahoituksen kohdentumisesta tarkoituksenmukaisesti ja tosiasiallisesti omaishoittoon tarvitaan seurantamekanismi. Seurannassa pitää tarkentaa omaishoidon hoitopalkkioon ja omaishoittoon liittyvien palveluiden resurssit ja niiden kehittyminen euroissa. Hyvinvointialueilta tulee saada tiedot omaishoitajien absoluuttisen määrän kehityksestä. Tässä on huomioitava erikseen sopimusomaishoitajien ja sijaisomaishoitajien määrät. On myös huomioitava, että omaishoidon tukeen varatut määrärahat saatetaan kirjata hyvinvointialueilla vaihtelevasti: ne voivat sisältyä laajempiin kulumomentteihin tai kattaa eri laajuisia kokonaisuuksia, kuten pelkän hoitopalkkion tai myös vapaajärjestelyt. Seurannan kannalta on olennaista, että hyvinvointialueilta saadaan vertailukelpoista ja yhteismitallista tietoa.

Omaishoitajaliitto yhtyy sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan vuoden 2026 talousarviota koskevan mietinnön lausumaan, [että omaishoidon tukeen osoitettavan valtionavustuksen kohdentamista hyvinvointialueilla on syytä seurata tarkasti jatkossa](#).

Pahimmillaan alimman palkkion korottaminen voi johtaa siihen, että entistä harvempi pääsee omaishoidon tuen piiriin, jos hyvinvointialueet kiristävät omaishoidon tuen saamisen kriteereitä. Kriteereitä on jo aiemmin tiukennettu monilla hyvinvointialueilla säästöjen vuoksi.

Omaishoidon tuen sopimuksen saamiseksi hoivatehtävän on jo nykyisin oltava sitovaa ja vaativaa. Päijät-Hämeen hyvinvointialueella edellytetään jopa alimmalla palkkiotasolla hoivavastuita myös yöaikaan eli omaishoitajan sitoutumista ympärivuorokautisesti ja asumista samassa taloudessa. Huolestumme on, että vastaavanlaisia kohtuuttomia vaatimuksia asetetaan jatkossa muuallakin.

Kriteerien kiristymiseen kohtuuttomasti tulee puuttua vähintäänkin THL:n hyvinvointialueiden ohjauksessa. Omaishoitajaliitto kuitenkin korostaa, että THL:n toteuttama hyvinvointialueiden vuorovaikutusohjaus on osoittautunut riittämättömäksi keinoksi korjata vakavimpia omaishoidon tukeen liittyviä ongelmia, kuten yhdenvertaisuutta tuen saamisen kriteereissä ja ylipäätään omaishoidon riittävässä kehittämisessä.

2. Omaishoidon vapaiden kehittäminen vaatii toimia

Omaishoitajaliitto haluaa kiinnittää huomiota omaishoitajien lakisääteisten vapaiden toteutumiseen, mistä on myös kirjaus Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa. Lakisääteistä kuukausittaista vapaata käyttää vain noin puolet sopimuksen tehneistä omaishoitajista. Tarkkaa tietoa siitä, kuinka suuri osa vapaista ylipäätään käytetään, ei ole.

Syinä vapaiden jäämiseen pitämättä ovat erityisesti sopivien hoitopaikkojen puuttuminen. Lisäksi hoitopaikkoja on keskitetty suurempiin asutuskeskuksiin, jolloin matkojen järjestelyt ovat vaikeutuneet ja osin jääneet omaishoitajan kustannettavaksi. Matkajärjestelyistä ja kuljetuskustannuksista tulisi linjata esimerkiksi THL:n vuorovaikutusohjauksessa.

Yksi vapaiden käyttöä rajoittava tekijä on 12,80 euron vuorokausimaksu asiakkaalle. Monet omaishoitajat pitävät epäoikeudenmukaisena maksua erityisesti silloin, kun he joutuvat maksamaan omista vapaistaan myös sijaisomaishoidossa, joka tapahtuu hoidettavan omassa kodissa. Maksut toki kohdistetaan hoidettavalle henkilölle eikä omaishoitajalle. Koska pääsääntöisesti kyse on samassa taloudessa asuvista henkilöistä, on lopputulos käytännössä sama.

Lakisääteisten vapaiden maksuttomuus madaltaisi omaishoitajien kynnystä hyödyntää niitä. Ainakaan sijaisomaishoidosta ei pitäisi periä vuorokausimaksuja. Sijaisomaishoito on erittäin kustannustehokas ja yhteiskunnalle helppo tapa järjestää omaishoitajalle vapaat, vaikka sijaishoitaja saakin keskimäärin 80–120 euron suuruisen palkkion vuorokautta kohden. Maksuttomuuden myötä hallinto keventyisi ja transaktiokustannukset jäisivät pois niin hyvinvointialueelta kuin omaishoitajaltakin.

Lakimuutos perhehoitajien taloudellisen tilanteen parantamiseksi irtisanomisajalta maksettavan korvauksen osalta tietyissä tilanteissa lisää perhehoidon edellytyksiä. Muutos tukisi myös osaa omaishoitajista, joiden hoidettavalle läheiselle perhehoito on sopiva hoitomuoto omaishoitajan vapaiden aikana.

3. Omaishoidon tuen palkkio etuoikeuteuksi tuloksi suhteessa sosiaalietuuksiin

Omaishoidon tuen hoitopalkkio ei ole etuoikeutettu tulo suhteessa moneen sosiaalietuuteen kuten perustoimeentulo-, työmarkkina- ja opintotukeen tai kuntoutus- ja sairauspäivärahaan sekä työkyvyttömyys- ja osatyökyvyttömyyseläkkeeseen. Hoitopalkkio vähentää tai saattaa vähentää näitä tukia. Toimeentuloturvan varassa oli 4,4 prosenttia sopimuksen tehneistä omaishoitajista vuonna 2017. Työikäisistä sopimuksen tehneistä omaishoitajista oli työttömänä 12 prosenttia vuonna 2022.

Eduskunta käsittelee parhaillaan mm. toimeentulotuen kokonaisuudistusta ja hallituksen esitystä yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi. Näiden yhteydessä on syytä tarkastella sopimuksen tehneiden omaishoitajien taloudellista asemaa. Omaishoitopalkkio on ansaittu korvaus yhteiskunnallisesti merkittävästä omaishoitotehtävästä, eikä se ole tulo samassa mielessä kuin muut tulot. Läheistä ei hoideta ansaintatarkoituksessa.

Jotta myös turvaisimme jatkossa paremmin omaishoitajien mahdollisuuden saada vapaata hoitotehtävästään, tulisi myös sijaisomaishoitajien palkkio säätää etuoikeutetuksi tuloksi. Omaishoitajaliiton kyselyn mukaan kolmanneksella omaishoitajista vapaa järjestyi sijaisomaishoitajan avulla.

4. Omaishoitajayhdistysten rooli omaishoitajien tukena

Omaishoitajayhdistykset kohtaavat vuosittain yli 100 000 kertaa omaishoitajia neuvonnassa, vertaisryhmissä ja virkistystoiminnassa. Yhdistyksemme järjestävät myös maksutonta Ovet-valmennusta erityisesti heille, jotka eivät ole hakeneet, päässeet tai halunneet sopimusomaishoidon piiriin. Yhdistyksemme tarvitsevat tukitoimintoihinsa valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien avustuksia, vaikka yhdistysten runsaat 1 300 vapaaehtoistoimijaa ovatkin suuressa roolissa tukitoimintojen järjestämisessä.

Yhteisöllisellä yhdistystoiminnallamme edistetään omaishoitajien omaehtoista ja keskinäistä auttamista, mikä osaltaan vähentää ja myöhentää julkisen tahon järjestämän avun tarvetta sekä lisää omaishoitajien hyvinvointia ja merkityksellisyyden kokemuksia. Jos omaishoitajayhdistysten valtionavustuksia leikataan, heikentää se niiden edellytyksiä tukea omaishoitajia.

Lopuksi

Tämä lakiesitys korottaisi alinta omaishoidon tuen palkkiota. Haluaisimme vielä korostaa riittävien ja yksilöllisesti räätälöityjen palveluiden merkitystä omaishoitajien kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille sekä erityisesti työikäisten omaishoitajien työllistymiselle ja työelämässä pysymiselle. Tukeen ja palveluihin tarvitaan lisää resursseja. Palvelujärjestelmän on joustettava ja tarjottava erilaisiin elämäntilanteisiin sopivia tapoja tukea omaishoitajia ja hoidettavia, jotka ovat riippuvaisia heitä hoitavien läheisten jaksamisesta.

Omaishoitajaliitto ry

Helsingissä 6.11.2025

Sari Tervonen
toiminnanjohtaja

Matti Mäkelä
aluevastaava

Lisätietoja

Matti Mäkelä, aluevastaava, matti.makela@omaishoitajat.fi, p. 020 7806 568